

ÎN LEGĂTURĂ CU FORMAREA REALISMULUI SOCIALIST ÎN LITERATURA POLONĂ (1918—1939)

Ecaterina Fodor

Problema formării realismului socialist în literatura polonă n-a fost îndejuns studiată pînă acum. Nu s-a ajuns încă la o sintetizare a cercetărilor existente cu privire la diferitele etape de dezvoltare ale literaturii proletare din Polonia. Cercetarea acestei probleme se impune în mod deosebit în zilele noastre, cînd sînt încă proaspete încercările făcute de unii scriitori, literați și critici atît din Polonia, cît și din alte țări, de a defăima metoda realismului socialist și de a nega succesele obținute în acest domeniu.

În anii regimului democrat popular, masele muncitoare din Polonia au obținut realizări importante în opera de construire a socialismului. În toate domeniile vieții economice și culturale s-au produs transformări adînci. Literatura polonă, reflectînd interesele poporului în lupta sa pentru pace, democrație și socialism a căpătat o bogată dezvoltare. Cea mai mare parte a scriitorilor polonezi și-au dat seama că realismul socialist trebuie să devină metoda artistică predominantă, corespunzătoare cerințelor contemporaneității, și că în fața ei se pune ca sarcină principală reflectarea veridică a vieții în dezvoltarea ei revoluționară. S-au găsit însă și scriitori care în paginile presei poloneze s-au pronunțat pentru o metodă de creație deosebită, pentru o cale « specifică » în literatură, a cărei esență se rezumă la negarea spiritului de partid, a conținutului ideologic în literatură, a rolului și influenței sociale și ideologico-artistice a literaturii, transformînd-o într-o armă a cîtorva esteți izolați.

Metoda realismului socialist s-a născut din înseși necesitățile de viață ca răspuns la problemele ridicate de aceasta, în procesul dezvoltării societății, și nu a fost impusă de anumite personalități, după cum ar încerca să susțină unii scriitori polonezi. Realismul socialist a devenit metoda de creație a scriitorilor din foarte multe țări. « Pentru oamenii cu judecata sănătoasă, declară scriitorul polonez Leon Kruczkowski, realismul socialist reprezintă una din încercările cu cele mai mari perspective (dacă nu singura) de afirmare a literaturii și creatorilor ei, una dintre ideologiile literare (dacă nu singura) cu cele mai mari perspective »¹.

Multe din operele scriitorilor polonezi contemporani se bucură de o deosebită apreciere atît în patria lor cît și peste hotare. E vorba de acele opere ai căror autori au demonstrat că metoda realismului socialist poate fi folosită cu

¹ Vezi « *Иностранная литература* », Moscova, 1957, nr. 4, p. 234.

succes în creația literară. A nega folosirea metodei realismului socialist în literatura polonă, considerînd-o un lucru ce nu corespunde specificului acestei țări, înseamnă a nega toate cuceririle literaturii Poloniei democrat-populare, cuceriri recunoscute de opinia publică, ca și cele dobîndite de literatura proletară în anii stăpînirii burghezo-moșierești, în procesul de formare a realismului socialist.

Elemente ale realismului socialist în literatura polonă încep să apară încă în perioada numită « cei 20 de ani » (1918—1939). În acest răstimp apar opere a căror problematică și fel de înfățișare a realității le deosebeau, încă de pe atunci, de operele realismului critic. Apariția acestor opere a fost condiționată de evenimentele istorice petrecute în viața Poloniei. În anul 1918, prin decretul din 29 august, Sovietul Comisarilor Poporului al tinerei Republici Sovietice, a proclamat Polonia ca stat liber. Eliberîndu-se de jugul secular sub care au fost ținute, masele populare din Polonia au pășit pe calea luptei pentru transformări democratice. În cursul lunilor noiembrie și decembrie 1918, în multe centre industriale s-au organizat, din inițiativa și sub conducerea Partidului Social-Democrat Polonez și a aripei « stîngi » a P.P.S.², detașamente ale « Gărzii Roșii », precum și soviete de deputați ai muncitorilor. La mijlocul lunii decembrie a anului 1919, ca rezultat al unificării social-democraților din Polonia și Letonia cu aripa « stîngă » a P.P.S., s-au pus temeliile Partidului Comunist muncitoresc, care a devenit mai tirziu Partidul Comunist Polonez. Clasa muncitoare din Polonia n-a reușit însă să-și consolideze pozițiile cucerite. La putere a venit guvernul lui Pilsudski, care a pornit ofensiva împotriva libertăților democratice; în țară s-au dezlănțuit represiunile și teroarea. Cu toate acestea, guvernul n-a reușit să înfrîngă voința de luptă a poporului. Avîntul revoluționar cuprinsese pături largi ale populației.

Literatura polonă din această perioadă este eterogenă, atît în ce privește orientarea sa politică, cît și în ce privește reflectarea artistică a realității. Scriitorii proletari, scriitorii realiști critici, reprezentanții nenumăraților grupări decadente și literații « oficiali » în frunte cu Kaden Bandrowski, iată principalele grupări și curente literare care caracterizează perioada celor « 20 de ani ». Spiritul revoluționar în creștere al maselor populare, influența mereu crescîndă a P.C.P. în rîndurile păturilor muncitoare ale populației au contribuit la trecerea unor scriitori, cît și a unor întregi grupări literare pe poziții mai radicale. Astfel scriitorul Tadeusz Peiper, unul dintre conducătorii grupării literare « Avantgarda », care ocupă un loc de seamă în viața artistică a Poloniei, scria în anul 1929: « Încă în poezia dinainte de război eroul central era muncitorul, dar cît de mult se deosebea el de muncitorul pe care-l înfățișează poezia din zilele noastre. Pe atunci muncitorul era unul dintre cei mulți și năpăstuiți, o ființă slabă ce stîrnea milă — astăzi, el este izvorul tuturor forțelor, făuritorul vieții. Proslăvirea muncii fizice devine astăzi proslăvirea forței lui... »³ Dezvăluirea tuturor racilelor capitalismului, protestul împotriva stării de lucruri existente devin trăsături caracteristice, nu numai pentru poezii « Avantgărzii ». În operele multor scriitori polonezi pătrundea tot mai mult adevărul privind descompunerea politică și economică a aparatului de stat. Romanul lui St. Żeromski *Przedwiośnie* (*Primăvara timpurie*) (1925)

² P.P.S. — Partidul Socialist Polonez.

³ Vezi Wł. Maciąg, *Poezja pracy w dwudziestoleciu międzywojennym*, « Twórczość », 1949, n. 7, p. 91.

constituie un tablou viu al realității poloneze. Romanul scoate în evidență cu deosebită forță tarele capitalismului, încercînd, în același timp, să discute și problema națională și să oglindească și mișcarea proletară din țară. Zofia Nalkowska în *Roman Terezy Hennert (Romanul Terezei Hennert)* (1923) descrie cu o mare putere de convingere viața cercurilor guvernante, în care domnesc birocratismul, delapidările și carierismul. Maria Dombrowska consacră culegerea sa de povestiri *Ludzie stamtąd (Oamenii de dincolo)* (1925) statului polonez. E adevărat că în operele acestor scriitori critica sau se limitează la simpla constatare a faptelor, fără a merge pînă la concluzii corespunzătoare sugerate de viața însăși, sau trage concluzii care demonstrează limitele acestor scriitori în înțelegerea fenomenelor vieții. Chiar un reprezentant de frunte al realismului critic din literatura polonă din deceniul al XX-lea ca Stefan Żeromski n-a surprins în romanul său *Przedwiośnie (Primăvara timpurie)*, lupta de clasă ce se ascuțea în Polonia după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. El n-a sesizat legătura ce creștea și se întărea din ce în ce mai mult între masele populare și P.C.P., n-a văzut nici transformările care aveau loc în conștiința maselor populare. Iar în figura eroului pozitiv, Cezar Baryka, el nu a reușit să redea chipul omului nou creat de epoca respectivă. Comportarea acestui personaj este contradictorie. Pe de o parte, el nu e străin de planurile utopice de luptă împotriva răului social, pe care le împărtășesc mulți eroi din creația lui Żeromski. Dar pe de altă parte Baryka ajunge să afirme posibilitatea instaurării unor noi forme de relații sociale, fără participarea proletariatului, iar revoluția proletară îi este străină.

Atît Żeromski, cît și alți scriitori ai realismului critic, cu toate limitele pe care le aveau în înțelegerea legilor de dezvoltare a societății, au deschis calea spre dezvoltarea unei literaturi proletare prin operele lor străbătute de un vehement protest împotriva orînduirii existente și totodată însuflețite de un adînc respect pentru om, mai ales pentru omul muncii. În Polonia, devenită stat independent în urma victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, pornește pe o cale nouă literatura proletară, născută în focul luptei muncitorilor polonezi pentru drepturi și libertăți democratice. Această literatură își caută eroii din rîndurile proletariatului și ale țărănimii, ale celor ce au înțeles scopul final al luptei și rolul pe care ei trebuie să-l joace în transformarea societății. Treptat, în lupta împotriva formalismului și a diferitelor concepții estetizante, s-au format elementele noului sistem de principii estetice specifice literaturii proletare. Din manifestul grupării literare *Trzy salwy (Trei salve)*, publicat în anul 1925, putem să ne facem o idee completă despre pozițiile ideologice și artistice pe care se situa literatura proletară din această perioadă.

« Noi nu scriem despre noi. Noi sintem artiști ai cuvîntului... În lupta crîncenă a proletariatului cu burghezia noi ne vom afla hotărîți de partea stîngă a baricadei. Minia, credința în victorie, bucuria luptei — iată ce ne determină să scriem. Fie ca slovele noastre să răsune ca niște salve pe străzile principale și să le răspundă ecoul cartierelor muncitorești. Noi luptăm pentru o nouă orînduire socială. Această luptă reprezintă treapta supremă a creației noastre... »⁴.

Un rol de seamă în formarea literaturii proletare polone, în propagarea ideilor noi, în unirea forțelor înaintate, l-a jucat presa progresistă din deceniul

⁴ Vezi « Twórczość », 1950, nr. 10, p. 3.

al treilea și mai ales revista «Dźwignia», fondată în anul 1926. „«Dźwignia» — pîrghia — scria Vladimir Maiakovski în articolele sale despre Polonia — este titlul unei reviste poloneze de stînga. Ea este cea mai apropiată de pozițiile noastre... Lupta împotriva clasicismului străin, învechit, pentru o literatură și o cultură polonă tinărară și vie, de stînga și revoluționară — iată una din sarcinile revistei «Dźwignia»”⁵.

Înrudită cu revista «Dźwignia», prin orientarea ei politico-ideologică, era și revista «Miesięcznik Literacki» care a început să apară în anul 1929 sub redacția lui A. Wat. Această revistă ducea o propagandă intensă pentru literatura proletară polonă, publica știri despre realizările culturale din Uniunea Sovietică, și căuta să sprijine pe scriitorii proletari începători. În atenția acestei reviste stăteau de asemenea și probleme privitoare la situația internațională, ca și cele de domeniul politicii interne; ea urmărea demascarea ideologiei fasciste în literatură și oferea cititorilor o largă informare despre mișcarea proletară pe plan internațional.

În deceniul al treilea locul central în dezvoltarea literaturii proletare îl ocupa poezia. Glasul poeziei devine pentru scriitorii proletari o armă de luptă pentru afirmarea idealurilor democratice. Totodată ei militează pentru o creație poetică nouă în forma ei, accesibilă maselor populare. Desigur că atunci cînd caracterizăm în liniile ei generale literatura proletară în deceniul al treilea, nu trebuie însă să trecem cu vederea faptul că ea mai plătea încă tribut formalismului, estetismului și că legile de dezvoltare ale societății nu erau întotdeauna just înțelese de scriitori.

Pentru mulți scriitori polonezi din acea vreme, drumul către literatura proletară a fost lung și cu procese complicate. Ceea ce îi unea însă pe toți era dorința de a înțelege mersul dezvoltării istorice a societății, de a-i cunoaște forțele motrice, precum și dorința de a-și însuși noile forme artistice de oglindire a realității. Acesta a fost drumul unor scriitori ca B. Iasieński, Wł. Broniewski, St. R. Dobrowolski, L. Szenwald și mulți alții.

Bruno Iasieński își dedică prima sa lucrare, poemul *Pieśń o głodzie* (Cîntecul foamei) (1922) revoluției socialiste ruse. După mărturisirea autorului, poemul reprezintă prima lucrare din literatura polonă de după război, care «cîntă revoluția socială și zorii ce s-au ivit la răsărit»⁶. Dar trebuie spus totodată că tinărul poet era încă departe de a da concluzii juste și în opera sa găsim numeroase confuzii ideologice.

Mai tîrziu Iasieński își va aminti de această perioadă și va scrie: «rămășițele neîndepărtate încă ale idealismului mic burghez, ca niște ghetete care nu-mi erau pe măsură, mă împiedicau să fac pasul hotărîtor»⁷.

Și în creația din acești ani a lui St. R. Dobrowolski găsim multe elemente abstracte și convenționale. Iar opera lui L. Szenwald este pătrunsă de un suflu spontan, anarhic, de răzvrătire ca de exemplu, poeziile «Varșovia», «Răscoala» — 1925, «Casa» — 1926, «Cîntecul distrugătorilor» — 1927. Nici Wł. Broniewski n-a fost consecvent în creația sa. Lipsa de încredere în forțele proprii, dezamăgirea în viață iată notele dominante ale unor poezii cuprinse în primele sale culegeri poetice: *Wiatraki* (Morile de vînt), *Dymy nad miastem*

⁵ V. V. Maiakovski, *Полное собрание сочинений*, Moscova, 1941, v. 7, p. 431.

⁶ Vezi prefața lui A. Berzinla: Bruno Ясенский, *Избранные произведения* в 2, *yx томат*, Moscova, 1957, vol. I, p. 4.

⁷ *Ibidem*.

(*Fum deasupra oraşului*), (vezi de exemplu poezia *Listopady* din culegera *Fum deasupra oraşului*).

Pentru scriitorii progresişti polonezi viaţa şi realitatea revoluţionară poloneză din deceniul al treilea au fost o adevărată şcoală a conştiinţei politice. În focul luptei pe care oamenii muncii o duceau pentru drepturile lor, mulţi scriitori şi-au dat seama pentru cine şi cum trebuie să scrie. Realitatea revoluţionară poloneză a fost cea care a ajutat pe tinerii poeţi polonezi să facă pasul hotărîtor spre revoluţia proletară.

« Cele 24 de ore petrecute în oraşul (Cracovia—E.F.) curăţat de poliţie şi armată — îşi aminteşte scriitorul, — au zguduit din temelii lumea mea nere-făcută încă. Iar în ziua următoare cînd, din cauza trădării liderilor social-democraţi, muncitorii au fost dezarmaţi, iar răscoala (răscoala din Cracovia din anul 1923—E.F.) lichidată, am înţeles că lupta nu s-a sfîrşit; începea o luptă îndelungată şi grea, o luptă a celor dezarmaţi cu cei înarmaţi, iar locul meu era alături de cei care astăzi erau învinşi. În anul următor lucram ca redactor literar al ziarului comunist, în timpul acela încă legal, *Trybuna Robotnicza* (*Tribuna muncitoare*) din Lvov. Traducînd pentru acest ziar nenumărate articole scrise de Lenin, am început pentru întâia oară să studiez legile dezvoltării societăţii capitaliste, teoria şi practica 'luptei de clasă' »⁸.

După cîţiva ani lasieński va scrie poemul *Słowo o Jacobie Szeli* (*Cuvînt despre Iakob Szela*), închinat răscoalei ţărăneşti, în care se proslăveşte eroismul poporului şi care a însemnat « o etapă hotărîtoare în lupta cu mine însumi », primul pas al poetului către « adevărata literatură proletară, literatura ce constituia o armă nemijlocită în lupta de clasă ».

O contribuţie de seamă în dezvoltarea literaturii proletare din deceniul al treilea a adus-o şi creaţia lui Wł. Broniewski. În primele sale culegeri de poezii: *Wiatraki* (*Morile de vînt*) şi *Dymy nad miastem* (*Fum deasupra oraşului*), predomină versurile în care răsună chemarea la luptă împotriva orînduirii existente, versuri în care dominantă este ideea vieţii.

Bo jest życie piękniejsze, nowe,
I żyć warto i umrzeć warto!
Trzeba nieść jak chorągiew głowę,
Świecić piersią kulami rozdartą.

(Na śmierć rewolucjonisty — 1925).

Wł. Broniewski a luptat pentru afirmarea unei poezii militante, biciuînd cu minie tot ce era formalist şi decadent. În recenzia sa asupra culegerii de versuri a poetului polonez Wittlin, Broniewski spunea: « nu mielul domnului, ci un ciine rău aş fi vrut să găsesc în inima vie a poetului polonez contemporan »⁹.

Maiakovski îl socotea pe Broniewski unul dintre cei mai apropiaţi prieteni ai Uniunii Sovietice¹⁰. Literatura sovietică şi îndeosebi opera lui Vladimir Maiakovski au avut o înrîurire puternică în formarea concepţiilor ideologice şi artistice ale lui Broniewski. Iar acesta se simţea îndeosebi atras de acele opere ale lui Maiakovski, în care poetul sovietic definea sarcinile artei şi arăta care este, după părerea lui, menirea unui poet al zilelor noastre. Broniewski defineşte principiile ideologice ale literaturii, principiul reflectării veridice a realităţii. Eroul preferat al poetului este proletariatul care luptă, omul muncii,

⁸ *Ibidem*.

⁹ Vezi « Nowa kultura », 1 pазd. 1950.

¹⁰ V. V. Maiakovski, *Полное собрание сочинений*, Moscova, 1941, v. 7, p. 424.

iar tema transformărilor sociale devine cea mai de seamă temă în lirica sa politică.

În anul 1928, nu mult după apariția culegerii de versuri a lui Wł. Broniewski *Fum deasupra orașului*, în paginile revistei «*Wiadomości Literackie*» s-a deschis o discuție asupra poeziei proletare. În articolul intitulat «Poezia nobilă nepriceperi» scribul reacționar I. Gulka-Laskowski, inițiind această discuție, a încercat să denigreze poezia proletară. În articolul de răspuns apărut la 22 ianuarie 1923 și intitulat «Ieri, azi și mâine în poezia poloneză», Broniewski și-a precizat poziția sa de poet revoluționar, criticind pe cei ce socoteau literatura un fenomen în afara claselor, iar propria lor poziție ca artiști o considerau neutră, în afara partidelor. «În lupta dintre două lumi, lumea dominației capitalului și lumea muncii ce se eliberează, parazitismul ideologic pierde terenul de sub picioare. Nu există o a treia parte a baricadei: savantul, scriitorul, artistul... trebuie să-și ocupe locul în lupta socială»¹¹.

Nu privighetoriile, nu stelele vor inspira poetul proletar, ci chipul muncitorului luptător care transformă societatea precum și cîntecele de luptă ale muncitorimii poloneze: «Varșovianca» și «Mazurca cătușelor». Literatura trebuie să reflecte lupta de clasă, interesele celor ce muncesc, idealurile lor și să lupte pentru înfăptuirea acestor idealuri.

Avîntul mișcării revoluționare, strălucita victorie a Partidului Comunist, care în alegerile din 1928 a obținut aproape un milion de voturi, toate acestea au favorizat în anii ce au urmat dezvoltarea literaturii proletare. Către mijlocul deceniului al treilea scriitorii progresiști polonezi s-au unit în gruparea literară «Trei salve», care a jucat un rol important în propășirea literaturii proletare. În declarația publicată în anul 1925, scriitorii acestei grupări au făcut cunoscută hotărîrea lor de a lupta de partea clasei muncitoare, pentru o nouă orînduire socială.

Între anii 1927—1929 Wł. Broniewski scrie operele sale cele mai reprezentative: «Făuritorilor de legi», «Łódz», poemul «Comuna din Paris», opere pline de patos revoluționar, de credință nestrămutată în forța de neînvins a proletariatului.

Walcz, barykado!
Giń, nieugięta!
Będzie zwycięstwo,
Będzie zapłata.
Ludu roboczy,
Patrz i pamiętaj!
Proletariusze,
Francji i świata!

În aceeași ani L. Szenwald cheamă la lupta împotriva dușmanului de clasă în poezia sa «Revoluționara» (1929). În poeziile lui St. P. Dobrowolski apare ca erou omul muncii, care altădată era o simplă anexă a mașinii, iar acum se transformă într-o forță de sine stătătoare (*Krzyk*).

În operele celor mai de seamă scriitori-proletari se observă tendința continuă de a afla un nou drum spre viitor, proletariatul apărînd ca protagonistul luptei ce se dă pentru evocarea acestui viitor. Într-un fel cu totul nou a fost rezolvată problema poporului, ca forță hotărîtoare în dezvoltarea istoriei.

¹¹ Vezi culegerea *Современная польская литература*, Moscova, 1953, p. 193.

Principalitatea ideologică și spiritul de partid au devenit dominante în literatura proletară. O deosebită influență în cristalizarea pozițiilor ideologice și estetice ale literaturii proletare polone a avut-o literatura rusă și sovietică, care s-a bucurat de o caldă primire în rîndurile cele mai largi de cititori. După cum se știe, ideile revoluționarilor democrați ruși Bielinski, Cernișevski, Herțen, Dobroliubov, Pisarev, au jucat, începînd încă din secolul al XIX-lea, un rol important în dezvoltarea gândirii sociale din Polonia. St. Zeromski a exprimat părerea multora dintre contemporanii săi, notînd în jurnalul său la 13 aprilie 1883: « Fericirea patriei noastre, salvarea întregii țări eu o văd doar în socialismul rus »¹².

În deceniul al treilea al secolului al XX-lea, Partidul Comunist Polonez făcea apel la întărirea prieteniei dintre poporul polonez și popoarele Țării Sovietice. « Linia de demarcare a atitudinilor în mișcarea muncitorească poloneză — scria președintele Bolesław Bierut — era determinată de poziția față de U.R.S.S., față de victorioasa revoluție rusă. P.C.P., din primele zile ale existenței sale, a dus o luptă consecventă pentru includerea Poloniei în frontul luptei pentru socialism și a militat, în primul rînd, pentru unirea frățească dintre poporul polonez și popoarele Țării Sovietelor »¹³.

Contactul cititorilor poloni cu operele marilor scriitori ruși și sovietici, în traduceri ale lui J. Tuwim, Wł. Broniewski și ale multor alți reprezentanți de frunte ai literaturii polone, a contribuit la stabilirea legăturilor între aceste două popoare, la o cunoaștere mai profundă a realității sovietice, ca și a luptei poporului rus pentru transformarea socialistă a țării. Maiakovski, care vizitase în 1927 Polonia, seria în schița intitulată « Deasupra Varșoviei »: « Literatura Uniunii Sovietice reprezintă doar un sector în frontul uriaș al luptei popoarelor pentru eliberare; cuvintele noastre trec dincolo de graniță, iar acolo ele nu sînt doar niște lozinci-șablon cu scop agitatoric, ci apar ca niște slove libere și prin aceasta minunate care organizează și unesc detașamentele de stînga în vederea viitoarei lupte »¹⁴.

Convorbirile cu Maiakovski au produs o impresie deosebit de puternică asupra scriitorilor polonezi progresiști. Cam în aceeași vreme a apărut sub redacția lui A. Stern, o culegere din poeziile lui Maiakovski în traducerea lui J. Tuwim și Wł. Broniewski. Versurile lui Maiakovski, versurile poetului-tribun au jucat un rol revoluționar în dezvoltarea literaturii polone progresiste.

« Mi-e greu să explic, să analizez și să descriu covîrșitoarea impresie produsă de primul contact cu versurile lui Maiakovski... — își amintea J. Tuwim. Totul era nou, fără precedent, minunat, emoționant, revoluționar, parcă mă găseam în fața vijeliei, a tunetului, a focului. În strofe se simțea suflul revoluției, în rimă — suflul revoluției, în imagini — suflul revoluției. Am avut un sentiment puternic, copleșitor că în poezie s-a petrecut ceva uluitor, o adevărată revoluție artistică »¹⁵.

Poezia revoluționară rusă și îndeosebi poezia lui Maiakovski au avut o influență hotărîtoare, în formarea concepțiilor ideologice și artistice ale lui Broniewski. « Din toată creația poetică contemporană — scria Broniewski — cea mai puternică înrîurire a avut-o asupra mea poezia revoluționară rusă.

¹² Vezi « Nowa kultura », 1950, nr. 34.

¹³ Vezi « Правда », 17 decembrie 1948.

¹⁴ Vezi V.V. Maiakovski, *Полное собрание сочинений*, vol. 7, p. 444.

¹⁵ J. Tuwim, *Majakowski po raz pierwszy*. Odrodzenie, Warszawa, 1949, nr. 45.

Maiakovski m-a făcut să rup cu vechiturile simboliste și să folosească cuvântul ca o adevărată armă de luptă »¹⁶.

În deceniul al treilea păturile progresiste ale cititorilor polonezi cunosc tot mai bine moștenirea creatoare a lui M. Gorki, fondatorul realismului socialist în literatura rusă. În colecția « Cele mai bune romane din lume » apare prima traducere a romanului « Mama » (1929). Într-o perioadă destul de scurtă această operă înregistrează câteva ediții. În același an apare traducerea romanului « Viața lui Klim Samghin ». În primul rînd se traduceau acele opere ale marelui scriitor proletar care pe vremuri fuseseră oprite de cenzura țaristă și, ca urmare, nu putuseră ajunge pînă la cititorul polonez. Popularitatea creației lui Gorki era atît de mare în Polonia, încît era recunoscută chiar de literații burghezi. « Nici unul dintre scriitorii ruși — scria naționalistul burghez Wł. Iabłoński — n-a reușit să cucerească cititorul polonez, în măsura în care a reușit să facă acest lucru Gorki; în fața nici unui alt scriitor nu s-au deschis atît de primitor uși... Atracția exercitată de Gorki este atît de puternică și de sinceră, că ea nu poate fi explicată nici prin influența reclamei, nici prin hipnoza popularității de care se bucură Gorki peste graniță; cauzele succesului trebuie căutate mai adînc, anume în sufletul cititorului, în dorința acestuia de a atinge nivelul la care se află însuși sufletul autorului »¹⁷. În sufletul cititorului polonez găseau ecou și încrederea lui Gorki în om și în posibilitățile sale creatoare, și protestul scriitorului împotriva exploatarei și a silniciei, și lupta lui pentru transformarea vieții. Realismul lui Gorki era un adevărat îndrumar în creația scriitorilor progresiști din perioada « celor douăzeci de ani ».

În deceniul al patrulea, în poezia proletară poloneză au pătruns noi forțe, cercul tematicii sale s-a lărgit, pozițiile ei ideologice și artistice au căpătat o bază mai solidă.

Acest deceniu s-a caracterizat printr-o puternică criză economică, cum și prin nenumărate greve ale muncitorilor și țăranilor.

Situația maselor muncitoare de la orașe și sate s-a înrăutățit în acest răstimp. Cu o deosebită putere se pune în această perioadă problema țărănească. Pauperizarea maselor țărănești era atît de evidentă, încît despre ea au început să vorbească pînă și cercurile conducătoare și presa oficială burgheză. Ziarul *Kurier Codzienny Ilustrowany* (Curierul cotidian ilustrat) scria: « Sărăcia satului nostru este fără precedent. Numai în India sau Brazilia poți întîlni ceva asemănător. Sărăcia noastră este atît de mare, încît ne lipsește de dreptul de a ne numi o țară civilizată »¹⁸.

Lupta de clasă în satul polonez se ascute din ce în ce mai mult. În a doua jumătate a anului 1930, în părțile de vest ale Ucrainei și Bielorusiei, iar mai tîrziu în Galiția, mișcările țărănești iau proporții. Partidul Comunist Polonez organizează comitete țărănești care preiau conducerea acestor mișcări. În chemările sale C.C. al P.C.P. mobilizează masele țărănești la lupta activă alături de proletariat împotriva fascismului: « Țineți minte că nu există o altă cale de luptă în afara celei alături de proletariat; numai nimicirea regimului sîngeros al burgheziei fasciste poloneze, numai izgonirea slugilor acesteia, a adepților partidelor țărănesc și socialist polonez care iau cuvîntul la

¹⁶ Vezi M. Jіvov, Вл. Броневский — поэт польской революции. Сборн. « Современная польская литература », Москва, 1953, p. 201.

¹⁷ Wł. Iabłoński, *Вокруг сфинкса*, St.Pb., 1912, p. 108.

¹⁸ *Новейшая история (1918—1939 гг.)*. Курс лекций, прочитанных в Высшей партийной школе, Москва, 1948, p. 486.

adunările țărănești, numai lupta armată pentru putere, pentru un guvern muncitoresc-țărănesc duce la salvarea de la o moarte sigură prin înfometare, și deschide un viitor luminos »¹⁹.

În lumina celor spuse mai sus reiese limpede de ce în deceniul al patrulea problema țărănească ocupa un loc central în literatura polonă. În acest timp au creat opere remarcabile L. Kruczkowski, W. Wasilewska și Wł. Kowalski. « Aceste opere — remarcă un critic contemporan — nu numai că prezintă satul în adevărata sa lumină, dar constituie un mijloc de educare a țăranilor, arătând adevăratele cauze ale înrobirii și sărăcirii lor, învățându-i, înșirșit, că numai revoluția poate aduce atât eliberarea socială și politică, cât și îmbunătățirea condițiilor economice ale țăranimii fără pământ sau cu pământ puțin »²⁰.

În 1932 iese de sub tipar cartea lui L. Kruczkowski « Kordian și țăranul ». Acest roman reprezintă un fel de sinteză a căutărilor ideologice și artistice ale autorului în jurul anului 1930. În evoluția scriitorului s-au produs între timp schimbări esențiale care l-au dus, în ceea ce privește concepțiile despre viață și artă, pe de o parte, la justa înțelegere a rolului hotărîtor al poporului în istoria dezvoltării societății, iar pe de altă parte, la orientarea creației sale pe un drum realist.

Folosind genul romanului istoric, care descria viața țăranimii poloneze în ajunul insurecției din 1830—1831, scriitorul caută să demonstreze că problema țărănească poate fi rezolvată numai pe calea transformărilor sociale și politice ale orinduirii sociale existente, nu pe calea unor reforme « pașnice ». Atenția principală a scriitorului este îndreptată spre soarta poporului. Contradițiile antagoniste existente în relațiile dintre țăranime și șleahță reprezintă în roman impulsul principal în dezvoltarea conflictului.

Kordian, care reprezintă șleahța poloneză, este opus țăranimii poloneze. Conflictul dintre Kordian și țăran trebuie privit ca un conflict între două forțe ale societății poloneze din prima jumătate a secolului al XIX-lea, forțe ce aveau interese și tendințe politice deosebite. Acest conflict s-a ascuțit mai ales în perioada răscoalei, cînd șleahța, urmărind scopurile sale egoiste, a trecut de partea țarismului.

Considerînd masele muncitoare ca o forță capabilă de creștere și de dezvoltare, ca o forță a viitorului, scriitorul afirma totodată concepțiile sale materialiste despre forțele motrice în dezvoltarea istoriei. Metodologic, noua rezolvare a problemei poporului, situarea soartei poporului pe primul plan încălcau canoanele romanului burghez, care puneau în centrul atenției soarta eroului. Susținînd rolul poporului în istoria dezvoltării societății, Kruczkowski nu mergea pe calea negării rolului eroului. În roman, problema poporului este strîns legată de problema eroului, a cărui importanță în dezvoltarea istoriei societății era determinată de lupta maselor muncitoare pentru dreptate și libertate. Această problemă este rezolvată prin confruntarea activității a două personaje din roman, Mikolaj Derkacz și Kazimierz Deczyński.

Mikolaj Derkacz, fierar într-un sat, este reprezentantul păturii țărănești progresiste cu tendințe radicale. Kruczkowski își prezintă eroul cu toate trăsăturile sale contradictorii, subliniind rădăcinile istorice ale concepției acestuia despre lume.

¹⁹ H. Raort, *Walka K.P.P. z faszyzmem*. Myśl współczesna. 1951, nr. 11—12, p. 179.

²⁰ P. Ziarnik: Wł. Kowalski, « W Grzmiącej ». Sprawy chłopskie, Nr. 12, 1950, p. 185.

Deczyński, în opoziție cu Derkacz, are o mare încredere în popor. El își jertfește bunăstarea pentru fericirea poporului. Apărarea drepturilor țărănimii, dorința de a ușura prin orice mijloace soarta grea a poporului constituie țelul vieții sale. Chipul lui Deczyński, care întruchipează cele mai nobile trăsături ale poporului, idealurile și aspirațiile sale, constituie un succes al autorului.

Tema celor două patrii, a celor două lumi diferite, trece ca un fir roșu prin tot romanul. «... Pentru țărani — scrie Kruczkowski — patria înseamnă foame, frig, boală și muncă de rob, bici, sudălmă și oprinare. Patria țăranului a fost întotdeauna departe de patria șleahței, o patrie sătulă, bogată, care huzurea, o patrie a panilor».

Tema celor două patrii va avea un mare răsunet în literatura proletară în deceniul al patrulea. Acestei teme îi sînt consacrate romanele lui W. Kowalski, ale lui W. Wasilewska, cel de-al doilea roman al lui L. Kruczkowski intitulat *Pawie pióra* (*Pene de pînă*), precum și alte romane.

Criticul polonez Z. Wasilewski remarcă cu justeță că «dezvăluirea conținutului de clasă al noțiunii de patrie, reprezintă prima etapă în creația conștientă a scriitorilor proletari pe calea educării maselor populare, înseamnă considerarea revoluției ca unica posibilitate de desființare a exploatării capitaliste»²¹.

W. Wasilewska și-a intitulat primul său roman consacrat vieții țăranilor polonezi *Ojczyzna* (*Patria*) (1935). În centrul romanului se află chipul argatului Krzysiak, care a avut de trecut printr-o școală de viață grea, plină de lipsuri, iluzii și dezamăgiri. Se năruie credința sa în «raiul pămîntesc» făgăduit poporului muncitor de către reprezentanții P.P.S. Krzysiak s-a convins că «pumnul argatului, dîrzenia argatului înseamnă ceva». Întreg romanul este străbătut de ideea necesității revoluției sociale, care să elibereze țăranimea de asuprire și exploatare. Wasilewska demască esența antipopulară a propagandei P.P.S. despre înfrățirea dintre clase și arătînd cititorului întregul drum de luptă al argatului Krzysiak pentru o patrie «a mușicilor», previne țăranimea de greșelile săvîrșite de eroul său. Scriitoarea subliniază că drumul celor ca Krzysiak trebuie să fie altul; în lupta pentru eliberarea de sub jugul exploatării, în lupta pentru fericire aliatul credincios al țăranimii trebuie să devină proletariatul în frunte cu partidul său comunist.

La o patrie «a mușicilor» visează și țăranii din romanul lui W. Kowalski intitulat «In Grzmiąca». Scriitorul înfățișează un sat de graniță polonez într-o perioadă cînd au avut loc mari schimbări — e perioada de la terminarea războiului imperialist și pînă la apariția statului polon «independent». Chiar din prima ciocnire cu exploatarea autohtoni, țăranii își dau seama că egalitatea în drepturi și libertatea nu sînt decît un mit, de care s-au folosit cu mult succes naționaliștii polonezi pentru a atrage masele muncitoare în detașamentele de legionari. Țăranul Kubas încearcă să arate fiului său esența propagandei P.P.S. despre lupta «comună» pentru «egalitatea» în drepturi a tuturor: «Știi ce e dreptatea? Bogăție! Bani! Asta-i dreptatea! Așa e de veacuri. Săracul niciodată n-o să aibă drepturi la fel cu bogatul. Dacă șleahța are nevoie de Polonia, să renunțe la bogăție. Atunci oi merge și eu să mă bat pentru Polonia».

Țăranii au încetat să mai creadă în P.P.S.-iștii care susțineau că dușmanii și asupritorii poporului sînt rușii. Kowalski arată că poporul muncitor rus

²¹ Z. Wasilewski, *Powieść proletariacka Leona Kruczkowskiego*, «Twórczość», 1950, nr. 2, p. 75.

(în roman — soldații ruși) este fratele poporului polonez, gata să-l ajute în orice clipă. Soldații ruși, încartiruiți în satul Grzmiąca, ajută țăranilor polonezi în lupta lor împotriva moșierului. Totodată scriitorul arată și prietenia, și solidaritatea cu poporul german care însuflețește pe oamenii simpli polonezi.

În perioada în care prin propaganda sa naționalistă fascismul căuta să înăbușe mișcarea revoluționară din țară, să ațite vrajba dintre naționalități, subminând astfel revoluția, ideile internaționalismului și solidarității, susținute de scriitorii lagărului democratic, s-au dovedit a fi o puternică armă în lupta împotriva asaltului reacțiunii.

Printre operele care au lovit puternic în naționalismul burghez, trebuie menționat romanul scriitorului L. Kruczkowski intitulat *Pene de păun* (1935). Prin orientarea sa ideologico-tematică romanul ne apare strîns legat de unele opere ale lui W. Kowalski și W. Wasilewska.

Tema celor două patrii, a celor două lumi, capătă în roman o dezvoltare nouă. Scriitorul nimicește definitiv imaginea lumii create de naționaliști, în care patria era aceeași pentru toate clasele. Tabloul viu al luptei de clasă ne convinge că poporul nu credea în acest mit, ci lupta pentru o patrie a muncitorilor și țăranilor, pentru o patrie fără exploatare. Nu este întâmplător faptul că Kruczkowski a ales tocmai Galiția ca loc de desfășurare a acțiunii din noul său roman. Scriitorul a fost atras nu numai de «sărăcia Galiției», de rămășițele feudale, de împilarea politică și economică a țăranimii, ci și de faptul că această regiune devenise în ajunul primului război mondial centrul de concentrare al tuturor forțelor naționaliste, centrul de pregătire a legiunilor poloneze pentru războiul împotriva Rusiei.

Urmărind demascarea lumii capitaliste scriitorul zugrăvește tabloul Galiției din perioada dinainte de primul război mondial. El dezvăluie esența anti-populară a politicii dusă de cler și șleahță față de țăranime, arătînd felul în care șleahța și *ksendzii* (clericii), sub masca lozincilor coexistenței pașnice a claselor, își desfășurau activitatea lor dușmănoasă și prezentînd gradul de cruntă exploatare și înjosire la care era supusă țăranimea. Țăranii din satul Wierzchowicy nu vor să se împace cu această stare de lucruri. Creșterea conștiinței de clasă a țăranimii este favorizată de mișcarea revoluționară din Polonia și din țările vecine cu Galiția, precum și de răspîndirea ideilor social-democrate. Endrus Karcz își asumă sarcina de a duce propaganda și a explica țelul și sarcinile luptei țăranimii pentru drepturi. Țăranii prețuiesc inteligența sa, adîncă cunoaștere a vieții, voința sa neclintită în lupta pentru o Polonie populară, a muncitorilor și țăranilor. În ajunul războiului el se adresa astfel țăranimii: «Apoi dacă treaba o ajunge acolo și o-ncepe războiul, apoi atunci trebuie ca tot poporul polonez, care crede într-un viitor mai luminos, să știe ce să facă cînd o-ncepe războiul. Cînd puterile cîmpătitoare o să-nceapă păruiala atunci o să fie timpul ca muncitorii și țăranii, atît la noi cît și după cordon (Karcz are în vedere masele populare din alte părți ale Poloniei — E. F.) cu toate forțele să pornească la lupta armată pentru cucerirea unei Polonii populare și independente. Într-o astfel de Polonie eliberată de către popor, poporul însuși va conduce, gonind pe țar, pe pani, pe exploatare, fabricanți și moșieri».

Față de scriitorii realismului critic, L. Kruczkowski, W. Wasilewska și W. Kowalski au făcut un serios pas înainte în ce privește dezvoltarea problemei țăărănești. După cum se știe, chiar un scriitor de talia lui Stefan Żeromski, care a exercitat o înrîurire atît de mare asupra contemporanilor săi, n-a reușit totuși să ocupe o poziție radicală în rezolvarea problemei țăărănești.

Zugrăvind tablouri ample din viața poporului muncitor, demascând orînduirea capitalistă, care schilodește omul, St. Żeromski n-a depășit stadiul protestului individual al eroilor săi împotriva răului social, protest care, în majoritatea cazurilor, avea ca final moartea celui răzvrătit. Pavel Hoffman remarcă cu justeță că: «critica orînduirii capitaliste din Polonia fascistă în creația lui Kruczkowski sau Wasilewska nu este doar critica proprie realismului critic. În creația scriitorilor marxiști, spre deosebire de creația chiar a celor mai mari scriitori ai realismului critic, calea rezolvării este arătată conștient»²².

Un alt erou al literaturii proletare din deceniul al patrulea este proletarul luptător. O operă remarcabilă a acestei perioade, care surprinde situația clasei muncitoare și a luptei ei revoluționare, este romanul *Oblicze dnia (Chipul zilei)* de W. Wasilewska, publicat în anul 1934. Cartea a avut un larg răsunet în rîndurile cititorilor proletari. «Eu am primit — își amintește W. Wasilewska — o scrisoare de la un om care activa în ilegalitate și care îmi scria că atunci cînd îi era foarte greu, această carte îi insufla curaj și îi dădea forțe noi pentru luptă. Mulți îmi spuneau că după citirea romanului *Chipul zilei* ei au început să înțeleagă multe lucruri, pe care pînă atunci nici nu le observau și nici nu le înțelegeau. Atunci am înțeles că, în lupta de eliberare dusă de proletariat, cartea mea poate fi o armă de luptă»²³.

Continuînd și dezvoltînd tradițiile democratice ale literaturii polone, scriitorii proletari mergeau înainte, desăvîrșindu-și metoda realistă, concepțiile lor despre viață și despre sarcinile literaturii. În creația lor au apărut trăsături noi, izvorite din creșterea protestului în rîndurile poporului polonez împotriva realității capitaliste, împotriva fascizării țării. Eroul pozitiv al literaturii proletare polone începe să aibă un program de luptă tot mai clar, lansat de Partidul Comunist Polonez, program care a devenit steagul de luptă al muncitorilor, un program de luptă pentru o Polonie populară-democrat. Rîndurile scriitorilor proletari cîștigă noi forțe. În anul 1933 apare la Moscova prima culegere de versuri intitulată «Apel», aparținînd poetului comunist St. Wygodzki. Atît în această culegere, cît și în cele care au urmat, *Chleb nasz powszechni (Piinea noastră cea de toate zilele)* și *Życie liści (Viața frunzelor)* (1936), un loc central îl ocupă versurile cu tematică social-politică. Eroul preferat al poetului este proletariatul care își apără interesele de clasă. Aceleași perioade îi aparține și începutul activității lui L. Pasternak, poet revoluționar, Culegerile versurilor sale *Przeciw (Împotriva)* (1935) și *Dzień pochmurny (Zi mohorită)* (1936) sînt străbătute de o satiră vehementă la adresa contemporaneității. Poetul crede în poporul muncitor ca într-o forță a viitorului.

S-a dezvoltat, a crescut mult creația poezilor, care și-au început activitatea încă din deceniul al treilea. Astfel în opera lui St. R. Dobrowolski, protestul împotriva răului social devine mai viguros: credința scriitorului în succesele luptei pentru o Polonie nouă, populară, dragostea pentru patrie și popor capătă o deosebită putere.

În anul 1935, L. Szenwald publică opera sa principală, poemul *Scena przy strumieniu (Scena la izvor)*, care reflectă lupta de clasă ascuțită din Polonia. Realitatea poloneză este înfățișată de poet în toate aspectele ei

²² P. Hoffman, *O niektórych problemach realizmu socjalistycznego*, «Nowa kultura», 1951, nr. 46, p. 1.

²³ W. Wasilewska, *Lata, które minęły*, Kiev-Lvov, 1941, p. 82.

contradictorii. În poem sînt prezentate problemele cele mai acute ale contemporaneității: situația proletariatului și a țărănimii, educarea tineretului etc. Adresîndu-se celorlalți scriitori, poetul cere ca literatura să fie însoțită de spirit de partid și să aibă un bogat conținut de idei. «Cer de la scriitor să fie un om de partid, care să lupte pe o anumită parte a baricadei...», scria L. Szenwald în postfața poemului²⁴.

Creația marelui poet proletar Wł. Broniewski în deceniul al patrulea constituie o etapă nouă în formarea concepțiilor sale ideologice și artistice. În culegerile *Troska i pieśń* (*Tristețe și cîntec*) (1932) și *Krzyk ostaleczny* (*Ultimul strigăt*), au intrat poezii ca: «Elegie la moartea lui Ludwik Waryński», «Atletica ușoară», «Bazinul Dombrowski», «Łódź», «Magnitogorsk sau convorbire cu Jan», care au căpătat o mare popularitate în rîndurile cititorilor. Ambele culegeri sînt pătrunse de ideea prieteniei și a solidarității internaționale a celor ce muncesc în lupta lor împotriva exploatării capitaliste și a fascismului.

Un loc important în dezvoltarea literaturii polone îl ocupă publicistica, în care se manifestă o mai mare operativitate în reflectarea evenimentelor și se realizează un contact permanent cu masa cititorilor.

O pagină luminoasă în istoria criticii poloneze progresiste au scris-o comuniștii Tadeusz Boj-Żeleński și Ignacy Fik, autorul primelor cercetări marxiste în domeniul literaturii polone: «Începuturile sociale ale literaturii polone» și «Literatura proletară polonă».

Lăsînd la o parte unele aprecieri greșite, moștenirea acestor critici comuniști și-a păstrat valoarea pînă în zilele noastre. În deceniul al patrulea, observațiile lor critice au ajutat pe mulți scriitori să se îndrepte pe drumul ogîndirii veridice a realității.

Creșterea interesului față de succesele culturale ale Uniunii Sovietice și, în particular, ale literaturii sovietice constituie trăsătura caracteristică a vieții sociale din Polonia deceniului al patrulea. «Cărțile consacrate U.R.S.S. — serie unul din criticii din acea vreme — se epuizează imediat. Traducerile din literatura sovietică constituie la noi marfa cea mai de preț. În ultima vreme apar cărți despre U.R.S.S. scrise de oameni care, cu toate că nu au fost în Uniunea Sovietică, sînt cuprinși de un înflăcărat entuziasm văzînd succesele construcției socialiste»²⁵.

Cercurile progresiste poloneze sînt pătrunse de un respect din ce în ce mai mare față de țara socialismului victorios, față de succesele ei în toate domeniile de activitate. Magnitogorskului — noua construcție sovietică — îi închină poetul Broniewski poezia «Magnitogorsk sau convorbire cu Jan», scrisă în închisoare în anul 1933. În anul 1934 poetul întreprinde o călătorie în U.R.S.S., unde se convinge de succesele poporului sovietic. Într-o serie de schițe despre Uniunea Sovietică Broniewski înfățișează cu o deosebită dragoste tabloul muncii creatoare a poporului sovietic. El a văzut (*Drumul spre Dnepr-röstroi*) că în Uniunea Sovietică muncitorii și inginerii prelucrează nu numai metalul și noile uzine, dar și făuresc «viața nouă, înțeleaptă, eroică, trainică, cu un adînc conținut uman»²⁶.

În Polonia în acești ani apar noi traduceri din Maiakowski, a cărui popularitate a crescut simțitor în deceniul al patrulea. Versurile lui Maiakovski

²⁴ Vezi V. Artimovici, *Поэт — воин*, în volumul «Плечом к плечу», Moscova, 1949, p. 12.

²⁵ Vezi *Интернациональная литература*, 1936, nr. 8, p. 121.

²⁶ Vezi «*Wiadomości Literackie*», 1934, nr. 27.

se recitau adesea la demonstrațiile muncitorilor. În această perioadă au fost traduse operele lui Maxim Gorki « Întreprinderile Artamonov » (1934), « Universitățile mele » (1936), « Foma Gordeev » (1938). Teatrul din Łódź a pus în scenă piesa lui Gorki « Egor Buliciov și alții », care în scurt timp a fost scoasă de pe afiș la insistențele presei reacționare.

Apar acum traduceri din operele lui A. Tolstoi, A. Beziminski, S. Kirsanov, Vera Inber și ale multor alți scriitori sovietici. În anul 1933 un număr special al revistei săptămânale « Wiadomości literackie » a fost consacrat problemelor literaturii și artei sovietice. « Apariția numărului din „Wiadomości literackie“ consacrat literaturii sovietice scria „Literaturnaia gazeta“ organul Uniunii Scriitorilor Sovietici — a constituit în acea vreme un serios pas înainte pe drumul stabilirii legăturilor culturale dintre cele două țări, a contribuit la creșterea interesului opiniei publice poloneze față de literatura, arta și cultura sovietică »²⁷.

La rîndul său, opinia publică sovietică a întâmpinat cu bucurie începutul făcut de săptămînalul polonez. La Moscova s-a desfășurat săptămîna artei poloneze (noiembrie 1933). În anul 1935 « Literaturnaia gazeta » consacră un număr special problemelor artei și literaturii polone. Cu toate acestea, cercurile conducătoare din Polonia n-au mers mai departe pe drumul apropierii culturale dintre cele două țări. Dimpotrivă, ele au căutat să intensifice fascizarea țării. Poporul polonez însă nu și-a încetat lupta. Valul de greve creștea. Mișcarea antifascistă al cărui organizator și inspirator era Partidul Comunist, atins în această perioadă proporții nemaiîntîlnite.

Un rol important în organizarea forțelor progresiste la lupta împotriva fascismului l-a jucat Congresul scriitorilor progresiști ce a avut loc la Cracovia în luna mai a anului 1935, cu care prilej a fost adoptată o rezoluție cu privire la necesitatea « creării unui front popular unic al muncitorilor și țăranilor pentru lupta necruțătoare împotriva fascismului și a jugului impus de el ». Chemarea Congresului a fost semnată de L. Kruczkowski, Wł. Broniewski, W. Wasilewska, L. Szenwald, St. Dobrowolski și de mulți alții.

În anul 1935 a avut loc la Lvov Congresul oamenilor de cultură progresiști, convocat în semn de protest împotriva împușcării muncitorilor. Problema principală la ordinea zilei a constituit-o starea culturii contemporane și strîngerea rîndurilor scriitorilor progresiști în lupta împotriva ideologiei fasciste. La Congres au fost prezente delegații ale muncitorilor și țăranilor. « Care sînt cuvintele cu care să redai elanul de luptă, entuziasmul care a însuflețit pe toți participanții la congres, care sînt cuvintele cu care să redai conștiința lor că există forțe pe care se pot bizui, și anume masele cele mai largi de muncitori, țărani și intelectuali trezite din somnolența politică de pînă atunci? Noi am simțit cu acest prilej că vorbele noastre constituie nu numai o armă ascuțită de luptă, ci și o hrană spirituală, tot atît de necesară ca și pîinea de toate zilele. Noi am simțit că scriitorul atașat muncitorimii și țăranimii este un om iubit de mase, apropiat lor, un tovarăș » — își amintește Wł. Broniewski²⁸.

Literatura proletară și-a cîștigat aprecierea cititorului democrat, nu numai datorită conținutului ei ideologic și actualității problematice, ci și datorită formei sale profund populare. Wł. Broniewski cerea scriitorului mai mult patos, mai multă simplitate. Tendința spre frumusețe și laconism în limbă,

²⁷ Vezi « Литературная газета », 18 iunie, 1935.

²⁸ Vezi culegerea « Современная польская литература », p. 206.

tendința spre expresivitate în conturarea personajelor, iată caracteristica întregii literaturi proletare.

Astfel literatura proletară polonă încă din perioada așa-zisă « a celor 20 de ani » a făcut un mare pas înainte, în raport cu literatura realismului critic. În această perioadă au fost puse bazele realismului socialist în literatura polonă.

Literatura contemporană din Polonia populară, prin succesele dobândite în însușirea metodei realismului socialist, datorează foarte mult literaturii proletare. Totuși, în aprecierea acestor succese nu trebuie să uităm și lipsurile, care își aveau rădăcinile în viață, realitate, în condițiile obiective. Condițiile extrem de grele ale realității burgheze în care au creat scriitorii proletari duceau deseori la pesimism, neîncredere, neputință în înțelegerea mediului înconjurător în întreaga lui complexitate. Este explicabilă deci, în operele lor, părăsirea vremelnică a temelor actualității în favoarea lumii stărilor sufletești.

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО РЕАЛИЗМА В ПОЛЬСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (1918—1939 гг.)

(Резюме)

В статье освещаются некоторые аспекты процесса формирования социалистического реализма в польской литературе периода 1918—1939 гг.

В 20-ые годы в развитии польской пролетарской литературы центральное место занимает поэзия. Поэтическое слово превращается в оружие борьбы за демократические идеалы, за новую, доступную народным массам, форму поэтического творчества (поэтическое творчество Бр. Ясенского, Вл. Броневского, Л. Шенвальда, Ст. Р. Добровольского и др.). На формирование идейных и эстетических принципов пролетарской литературы большое влияние оказала русская и советская литература.

Продолжая и развивая дальше демократические традиции польской литературы, пролетарские писатели шли вперед, совершенствуя свой реалистический метод, свои взгляды на жизнь и задачи литературы. В их творчестве в 30-ые годы появляются новые черты, порожденные нарастанием в польском народе духа протеста против капиталистической действительности. Положительным героем становится борец за народно-демократическую Польшу.

DE LA FORMATION DU RÉALISME SOCIALISTE DANS LA LITTÉRATURE POLONAISE (1918—1939)

(Résumé)

Dans cet article on traite de certains aspects du processus de formation du réalisme socialiste dans la littérature polonaise entre 1918 et 1939.

Au cours de la seconde décade c'est la poésie qui occupe une place de choix dans le développement de la littérature polonaise prolétaire. L'expres-

sion poétique se transforme en arme de lutte au service des idées démocratiques, pour une forme nouvelle de l'oeuvre poétique accessible aux masses populaires (oeuvres poétiques de Br. Jaseński, Wł. Broniewski, L. Szenwald, St. R. Dobrowolski et autres).

La littérature russe et la littérature soviétique ont exercé une sérieuse influence dans l'énoncé des principes qui sont à la base des idées et de l'esthétique dans la littérature prolétaire.

En suivant et en développant les traditions démocratiques de la littérature polonaise, les écrivains prolétaires ont continué leur oeuvre, et ont perfectionné leur méthode réaliste leur façon d'envisager la vie et les règles de la littérature.

Dans la troisième décennie, des traits nouveaux apparaissent dans leurs oeuvres, ces traits étant le résultat de l'accroissement des protestations du peuple polonais lui-même contre les réalités capitalistes. Le héros positif est actuellement celui qui lutte pour une Pologne populaire et démocratique.